

Секція: Гроші, фінанси і кредит

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Рибіна Лариса Олександрівна

кандидат економічних наук

доцент кафедри фінансів

Сумського національного аграрного університету

Шкурпело Лілія Валеріївна

студента факультету економіки і менеджменту

Сумського національного аграрного університету

Фінанси підприємств як частина економічних відносин грають ключову роль у сфері суспільного виробництва, де утворюється валовий внутрішній продукт, матеріальні та нематеріальні блага, національний дохід і внаслідок їх перерозподілу задовольняються суспільні потреби та фінансова стійкість на макроекономічному рівні [1]. Розподіл і перерозподіл вартості відбувається за допомогою фінансових відносин, матеріальними носієм яких є реальні грошові потоки у вигляді доходів, надходжень, нагромаджень, які у сукупності складають фінансові ресурси підприємств.

Ефективне функціонування підприємства і підвищення його конкурентоспроможності залежить від стану і структури його фінансових ресурсів, формування яких може відбуватись з різних джерел (власних, залучених, запозичених, змішаних). Зокрема, згідно досліджень [2] ефективність діяльності підприємства забезпечується такими пропорціями використання джерел його фінансових ресурсів:

- 1) власні фінансові ресурси на рівні 75-80%;
- 2) залучені та запозичені фінансові ресурси, якщо їх частка не перевищує 55-60% загальної ресурсної бази підприємства;
- 3) змішане фінансування – майже рівні частки власних і запозичених фінансових ресурсів підприємства.

Зміцнення позицій підприємства на ринку можливо за умови підвищення його платоспроможності і фінансової стійкості, тобто за рахунок достатньої

кількості фінансових ресурсів у підприємства. Але не досить ефективно управління фінансовими ресурсами, як правило, викликає не раціональне їх розміщення і, відповідно, дефіцит як фінансових, так і матеріальних ресурсів, що не відповідає вимогам ринку. Для вирішення цієї проблеми на підприємстві необхідна ефективна система оптимізації джерел фінансових ресурсів. Залежно від того, власні чи запозичені фінансові ресурси вкладені в основні чи оборотні активи, у виробничу сферу чи сферу обігу, їх співвідношення, визначаються позитивні чи негативні фінансові результати діяльності підприємства та величина його ринкової вартості.

Також до основних причин необхідності оптимізації джерел фінансових ресурсів підприємства на підставі аналізу літературних джерел [3] можна віднести:

- потенційна можливість подальшого розвитку підприємства;
- оцінка вартості джерел фінансових ресурсів за окремими їх елементами з метою розрахунку диверсифікації джерел та різного їх співвідношення;
- встановлення відповідних фінансових відносин з потенційними партнерами, постачальниками, інвесторами та фінансовими інституціями;
- визначення рівня ризику в мінливих умовах ринку.

Для оптимізації джерел фінансових ресурсів менеджмент підприємства може самостійно обирати один із методів оптимізації залежно від специфіки діяльності підприємства та з врахування стратегічних напрямів його розвитку. Згідно І. Бланка основними методичними підходами оптимізації структури капіталу підприємства є [4]:

- управління величиною ефекту фінансового важеля (фінансового левериджу);
- формування політики фінансування активів з врахуванням ризиків, вартості і строків залучення капіталу;
- мінімальна вартість залученого капіталу.

Основними моментами першого методичного підходу є: визначення фінансового левериджу (ЕФЛ) та його складових (податкового коректора,

диференціала та плеча фінансового важеля); оцінка рівня фінансового важеля і факторів, що його формують; оптимізація структури джерел формування фінансових ресурсів шляхом управління фінансовим важелем. Якщо збільшення зовнішніх джерел (запозичених фінансових ресурсів) спричиняє зростання рівня ефекту фінансового важеля, то збільшення у структурі капіталу підприємства позикових коштів є вигідним. Але одночасно необхідно звертати увагу на величину диференціала: при нарощуванні плеча фінансового важеля кредитор може підвищити кредитний процент з метою компенсації росту кредитних ризиків. Бо кредитний ризик відображає величина диференціала: чим більше диференціал, тим менше ризик і навпаки. У свою чергу, ризик власника вимірюється розміром плеча фінансового важеля: чим воно більше, тим більше перспективи володіння бізнесом залежать від його рентабельності [5].

Другий методичний підхід передбачає вибір найдешевших за вартістю джерел фінансових ресурсів підприємства для фінансування його активів. Для цього менеджмент підприємства розробляє різні види політики фінансування окремих груп своїх активів: необоротні активи; постійна частина оборотних активів; змінна частина оборотних активів:

- консервативна – необоротні активи і половина змінної частини оборотних активів фінансуються за рахунок власних джерел і довгострокових зобов'язань;

- агресивна – лише необоротні активи фінансуються за рахунок власних джерел і довгострокових зобов'язань, а оборотні активи повністю фінансуються за рахунок короткострокових (поточних) зобов'язань;

- компромісна – необоротні активи і постійна частина оборотних активів фінансуються за рахунок власних джерел і довгострокових зобов'язань, змінна частина оборотних активів – за рахунок короткострокових зобов'язань.

Використання третього методичного підходу оптимізації джерел фінансових ресурсів підприємства передбачає попередню оцінку вартості власних і позикових фінансових ресурсів за різних умов його залучення і

здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу підприємства (WACC).

На думку Грицино О.М. [6] кожний з представлених методичних підходів до оптимізації джерел фінансових ресурсів підприємства заслуговує на увагу і має як переваги, так і недоліки. Загалом обмеження для визначення оптимальної структури капіталу можна звести в єдину систему, яка матиме такий вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{ЕФЛ} \rightarrow \max, \text{ при } P_a - P_c > 0 \\ \text{WACC} \rightarrow \min \\ \text{Показники платоспроможності} \rightarrow \text{до нормативних значень} \\ \text{Показники фінансової стійкості} \rightarrow \text{до нормативних значень} \\ \text{ВК} + \text{Довгостроковий ПК} \leq \text{Необоротні активи} \\ \text{ВК} / \text{ПК} = (P_a + (P_a - P_c)) / P_v, \text{ при } P_a - P_c > 0 \end{array} \right.$$

де ВК - власний капітал;

ПК - позиковий капітал;

P_a - рентабельність активів;

P_c - ставка процента за кредит, що сплачується підприємством за використання позикового капіталу, %;

P_v – рентабельність власного капіталу;

На підставі дослідження методичних підходів оптимізації джерел фінансових ресурсів підприємств можна зробити висновок про відсутність універсальних критеріїв оптимізації. Менеджмент підприємства повинен індивідуально обирати метод оптимізації з огляду на специфіку роботи підприємства, галузі, а також стадії його життєвого циклу.

Список використаних джерел

1. Траченко К. Р. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства. URL:

<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/viewFile/3927/3246>

2. Бражник Л. В., Ралко І. О., Яловега В. О. Джерела фінансування господарської діяльності підприємств. Наукові праці ПДАА. Вип. 1 (6). Т.3. Економічні науки. Полтава. 2013. С. 57-62.

3. Нехайчук Д. В. Методологічні підходи щодо формування та використання фінансових ресурсів задля сталого розвитку регіону. Вісник соціально-економічних досліджень. 2011. Вип. 3 (43). С. 108-113.

4. Бланк І.А. Управління формування капіталу: наукове видання. К.2012. 318 с.

5. Кнейслер О.В., Налукова Н.І. Фінансове адміністрування і менеджмент у системі управління фінансами суб'єктів господарювання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», вип. 24, 2013 р. С. 169–173.

6. Грицино О. М., Бусленко В. В. Оптимізація структури капіталу підприємств України. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/22869/1/77-97.pdf>